

Prin obținerea acestor date se pot determina, destul de exact, cauzele stricăciunilor edificiilor și elabora proiectele de asanare, scopul final al complicatelor lucrări tehnice ce le ridică conservarea în timp și restaurarea monumentelor istorice.

Măsurile de asanare (cap. VI) prevăd: lărgirea și aprofundarea fundațiilor;

„Pământul românesc din vestul Apusenilor. de la poalele munților lui Iancu, Crișana venerabilului Iosif Vulcan, țara Crișurilor și Barcăului, cu câmpia, culmea și mereu coadru său, este presărat cu mari și trainice monumente. Pământul cu oamenii săi, cei care i-au păstrat frumusețile, prin viforitele istoriei, prin lumina blândă a dimineților fericele, mereu optimiste, ale sufletului lor. Și peste tot monumente: monumente traco-dace, dacice de epocă romană, românești, ale tuturor celor ce au trăit, trudit și luptat pentru binele și omenia acestui picior de plat românesc”.

Ne-am îngăduit să începem succinta noastră prezentare a albumului *Monumente restaurate în Bihor*, cu redarea acestui citat din studiul ce deschide respectiva lucrare. Și aceasta, nu numai pentru alesele gânduri — cuvinte tipărite, ci, îndeosebi, pentru semnificația lor, bogăția de idei care subliniază pregnant valoarea documentar-istorică a monumentelor fie ele construite — cu veacuri și veacuri în urmă — din pământ, lemn, lut ars, cărămidă, piatră, fie cele ale anilor noștri — înălțate din oțel, aluminiu, beton, sticlă — monumente care aflate pe acest scump pământ al României atestă milenara existență a poporului, „... conferă cunoașterii istorice, conștiinței de

— Străvechiul oraș Suzdal, amintit într-un letopiseț din 1074, a fost restaurat prin munca arhitecților, inginerilor și artiștilor plastici. El este unic în felul lui, atît în arhitectura rusă, cît și în cea mondială. Interesant este faptul că străzile Suzdalului poartă aceleași denumiri cu străzile Moscovei. Care este explicația? Iuri Dolgoruki, cneazul Suzdalului și fondatorul Moscovei a adus meșteri din Suzdal ca să ridice primele construcții moscovite în 1147. Aceștia au dat străzilor Moscovei aceleași denumiri cu cele ale străzilor din Suzdal (Aurora, 6, 1976).

— Restauratorii polonezi au început lucrările de restaurare a castelului Bruhl lângă Bonn. Sint tratate în primul rînd picturile, apoi se consolidează acoperișul, lemnul fiind atacat de ciuperce. Următoarele obiective ale experților din atelierele naționale ale monumentelor istorice din Polonia (care au experiența a peste 20 de ani de restaurare a vechilor orașe poloneze) au fost importanta frescă a lui Carlo Carlone atacată de umiditate și plafonul (Kulturbrief, 12, 1975).

— În pustiu Kizilkum din Uniunea Sovietică într-o oază se găsește peste 60 de gorgane, ruine ale unor așezări și castele străvechi îngropate sub nisip și lut. Cel mai mare acoperă vechiul oraș Otrar care are cam aceeași vîrstă cu Veneția, Marsilia și Bagdadul (prima sa atestare documentară datează din secolul al IX-lea). De cîțiva ani o echipă a Academiei de Științe a R. S. S. Kazah e efectuează săpături în oaza Otrar. Au fost dezgropate ruinele a peste 800 de construcții ale vechiului oraș (Aurora, 6, 1976).

— Templul roman Sardus Pster situat în Sardinia, la circa 50 km de Cagliari, a fost recent restaurat prin grija Ministerului pentru bunurile culturale și ambientale. Templul reconstruit de către Caracalla în secolul al III-lea, pe ruinele templului punic înălțat de cartaginezi în secolul al VI-lea î.e.n. reprezintă unul din cele mai minunate monumente ale antichității (Bolletino italiano, 17, 1976).

— Pentru protecția monumentelor, în viitorii trei ani, în R. F. Germania se va alocă suma de 1 300 000 mărci. Programul de cercetare prevede în primul rînd inventarierea monumentelor care necesită o intervenție urgentă (Prișma, 7, 1976).

— La Universitatea din Cairo, în cadrul Facultății de arheologie, va lua în curînd ființă un institut de restaurare a cărui necesitate a

ameliorarea și drenajul solului fundației; ancadramentul printr-o perdea de pâlplânse; sprijinirile provizorii; instalarea ancorărilor în oțel, procedeul vechi pentru sprijinirea forțelor transversale în părțile nevăzute ale bolților etc.

În concluzie, cartea de față, deosebit de interesantă pentru specialiști, invită la găsirea unei anumite soluții a problemelor în dis-

„MONUMENTE DIN BIHOR“

sine a poporului nostru, o dimensiune aparte, a permanenței și victoriei sale în timp”.

Albumul permite o „trecere în revistă” a monumentelor bihorene începînd cu cetățile de pământ ridicate de tracii de pe Barcău și Crișuri; cu construcțiile geto-dacilor din prima vîrstă a epocii fierului; cu fortificațiile înălțate de dacii conduși de vestigiile regi Dromihaites-Burebista-Decebal; cu cetățile romane de pe Crișul Repede; cu ... și exemplele ar putea continua pe firul neîntrerupt al formării poporului român pe aceste străvechi meleaguri străbune. Pentru că „... cetăților dacice de piatră le-au urmat cetățile și orașele romane de piatră, construcțiile românești din piatră... Și acestora, mereu, casele țărănești, ale meșteșugarilor și orașenilor, de piatră, de lemn, din alte materiale, mereu innobilate și innobilînd cu ele traiul oamenilor din munți, din podgorii, din câmpie”.

Studiul care deschide paginile albumului amintit (autor: Sever Dumitrașeu, directorul Oficiului județean Bihor al Patrimoniului Cultural Național) prezintă cu rigurozitate și prestanță științifică monumentele existente în Bihor, relevînd amănunte privind epoca de datare, materialele utilizate în construirea lor, măiestria meșterilor ce le-au ridicat, des-

MERIDIANE ARTISTICE

fost subliniată de numeroși oameni de știință (Kunsthandwerk, 3, 1976).

— Conșiliul monumentelor istorice din Bavaria a hotărît: centrul istoric cel mai bine păstrat se află în Regensburg. Cel puțin 1000 imobile fac parte din centrul istoric în perimetrul cărui nu se vor mai admite alte construcții decît cu aprobarea consiliului mai sus-amintit (Chronique culturelle, 3, 1976).

— Cutremurul din anul 79 e.n. a distrus o civilizație înflorită și a îngropat sub lavă circa 25 000 oameni — locuitorii vestitului Pompei. În 1748 se fac primele săpături iar 1763, data descoperirii inscripției lui Suedio Clemente, este anul în care se identifică Pompeiul de care vorbea Plinius. Săpăturile și restaurările, cercetările științifice, care din 1911 devin din ce în ce mai perfecționate, au creat posibilitatea reconstituirii planului original al orașului și a numerase locuințe și edificii publice. De la case, la temple, de la for, la amfiteatru, Pompei prezintă o scenă unică în lume: aceea a unui oraș înflorit, Lijuteie a antichității, care pe neașteptate a fost îngropat de lavă. Pictura murală, ornamentația grădinilor, mozaicurile policrome din epoca elenistică, statuile scriitorilor și filozofilor greci, molierul, unelte, argintăria, sticlăria, vasele, bijuteriile, tot ce poate fi găsit în casa unui om, dau o imagine unică în lume, asupra vieții din acea epocă. Conservarea acestui imens patrimoniu cultural cere multă grijă și mai ales mijloace materiale. Guvernul italian a votat o lege prin care se alocă suma de 3 miliarde lire pentru cele mai urgente lucrări de la Pompei (Bolletino italiano, 9, 1976).

— La Rimini s-au descoperit două mozaicuri romane din secolul al II-lea e.n., care împreună cu un alt mozaic descoperit cu un an mai înainte, formau pavimentul unui edificiu situat în centrul orașului (Bolletino italiano, 8, 1976).

— Din „Gazzetta antiquaria” (1—2, 1976) menționăm articolul *Arheologia intră în școală*. Acesta evidențiază inițiativa școlilor din Florența care au căutat să familiarizeze copiii cu interesele și înestimabilele valori arheologice aflate pe teritoriul toscan.

— Vojislav Đurić publică o interesantă lucrare intitulată *Fresce bizantine în Iugoslavia*, în care se referă și la perioada postbizantină, prea puțin reprezentată în muzeele din Balcani. Perioada studiată este 1014—1459. Pe

cuție a căror rezolvare se cere a fi opera cooperării mai multor specialiști, elaborarea de grup, care să stea la baza însănătoșirii edificiilor vechi deteriorate, „operă de mare întindere cu cît edificiul respectiv va fi mai considerabil și cu cît condițiile solului vor fi mai complicate”.

ELISABETA ANCUȚA-RUȘINARU

tinația lor de folosință în timp, neomițînd să evidențieze eforturile specialiștilor în cercetarea și restaurarea respectivelor monumente istorice și de arhitectură, faptul că „Această zestre — o veritabilă istorie dăltuită în piatră și în lemn, în beton, oțel și sticlă — a fost și este ocrotită de statul nostru ca o comoară de neprețuit”.

Ilustrația, bogată și semnificativ selectată, prezintă printre altele: o cană aparținînd culturii traco-dacice din epoca bronzului; o fibulă dacică de argint; cetății de pământ; vechi urme ale unor monumente istorice și de arhitectură construite între secolele XII—XIX, unele numai relevate prin săpături arheologice, altele pe deplin restaurate și înfățișînd în adevărată lor splendoare arhitectura populară românească; obiective social-culturale, monumente de arhitectură contemporană, construite în anii socialismului.

Înceiem rîndurile noastre dedicate acestei valoroase lucrări bihorene (text și explicații la ilustrații în limba română și limba franceză), amintind strădania autorilor: Florica Goina, Florian Costin, François Pamfil, Florina Dudaș; fotografiile au fost realizate de Ladislau Bereczky și Emerie Popper; traducerea textului e semnată de Finta Dorina. DECEBAL TOCA

lîngă lucrări de grup sau reprezentative pentru diferite școli, autorul distinge și lucrările unor meșteri, care fără a se îndepărta de limbajul tradițional, caută o expresivitate și o compoziție mai individuală. Stăpînită de Roma și Eizanț, la interferența civilizațiilor greacă și romană, a religiilor creștină, catolică sau ortodoxă, Iugoslavia a avut totuși o artă care păstrează puternice caractere autonome.

— Săpăturile efectuate în valea siriană a Eufratului demonstrează faptul că aceasta a jucat un important rol economic, politic, cultural în istoria Orientului Apropiat. Cu ocazia săpăturilor s-a decoperit un oraș, din ce de-a doua jumătate a mileniului al patrulea, care se pare că este cel mai vechi oraș fortificat din lume. Rețeaua rutieră, cartierele rezidențiale, templele, clădirile administrative și grădinile publice, stau mărturie a civilizației avansate ce a existat în acest oraș al cărui nume a rămas deocamdată necunoscut. Orașul a avut o foarte scurtă existență: 150 de ani. Abandonat brusc nu a mai fost locuit niciodată de atunci (Kulturbrief, 4, 1976).

— Grotele de la Altamira s-au închis din nou pentru public. O comisie de fizicieni, chimiști, biologi, oameni de artă examinează atît picturile cît și mediul inconjurător în vederea executării unei copii fidele a peșterii. După cum se știe o parte din plafonul sălii picturilor este reprodusă la Berlin și Madrid. Copia peșterii va fi executată alături de cea originală urmărînd să se păstreze atît aspectul interior cît și cel exterior (Espagne culturelle, 65, 1976).

— Fundația F. V. Hamburg a atribuit premiul monumentelor istorice Comitetului național scoțian, care își vede astfel răsplătite eforturile depuse în domeniul conservării și restaurării micilor orașe și aglomerărilor rurale. Cîte o medalie de aur a fost decernată orașului Dubrovnik din Iugoslavia și orașului belgian Bruges, pentru salvarea patrimoniului arhitectural (Chronique culturelle, 9, 1976).

— Comisia națională a monumentelor din Consiliul Culturii din Cuba a anunțat terminarea dificilelor lucrări de restaurare a catedralei din Havana, minunat exemplar al arhitecturii baroce. Terminată în 1788, catedrala, în decursul anilor s-a ruinat și a fost salvată numai datorită inițiativei guvernului revoluționar (Avanti, 15 august, 1976).

NICOLAE N. RĂDULESCU